Asia: K 19/2026 vp Valtioneuvoston ilmastovuosikertomus 2026, ti 6.10.2026 klo 12.00

Eduskunta
Eduskunnan talousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Juha Mikola

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Luonnonvarakeskus tarkastelee tässä lausunnossa valtioneuvoston Ilmastovuosikertomusta 2026 (1) maatalouden ja maankäyttösektorin päästö- ja nielukehityksen, (2) ilmastotoimien toimeenpanon ja vaikuttavuuden sekä (3) Suomen LULUCF-velvoitteiden ja vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisen näkökulmasta. Lausunto perustuu Luken asiantuntija-arvioihin ja käytettävissä oleviin kasvihuonekaasuinventaarion tietoihin.

2 Lausunto

1. Maatalouden ilmastotoimet

Maatalouden taakanjakosektorille raportoitavien päästöjen kokonaisuutta kuvaava teksti on Ilmastovuosikertomuksessa hyvä ja selkeä. Nykyistä selvemmin voisi tuoda esiin syyt, joiden vuoksi päästöjen vähentäminen edellyttää pitkäjänteisiä toimenpiteitä ja vie aikaa. Kun metaanipäästöt syntyvät pääosin eläinten ruoansulatuksesta ja dityppioksidipäästöt maatalousmaista, erityisesti kasvien lannoituksen seurauksena ja lannankäsittelystä, päästöjen vähentäminen kasvi- ja eläintuotantoa vähentämättä on hidasta ja vaatii tuottavuuden kasvun lisäksi täsmätoimia, kuten täsmäviljelyä tai ravinteiden kierrätyksen ja lannankäsittelyn kehittämistä biokaasutuotannon yhteydessä.

Maatalouden maankäyttösektorille raportoitavia päästöjä voidaan sen sijaan vähentää merkittävästi turvepeltojen vesienhallinnalla. Keskeinen keino on säätösalaojitus, jolla pohjavedenpintaa voidaan säädellä ja pitää tavallista korkeammalla silloin, kun pelloilla ei ajeta maatalouskoneilla. Säätösalaojituksen yhdistäminen altakasteluun voi puolestaan parantaa vesitaloutta ja tuottaa satohyötyjä. Heikkotuottoisia turvepeltoja voidaan myös vettää pysyvästi ilmastokosteikoiksi, joille on mahdollista saada tukea. Tätä vaihtoehtoa on toistaiseksi hyödynnetty hyvin vähän.
Maatalouden maankäyttösektorin päästöjä olisi siten mahdollista vähentää ilman, että ruoantuotannon kokonaismäärää jouduttaisiin vähentämään. Nykyiset kannustimet eivät kuitenkaan ole riittäneet toimien laajaan käyttöönottoon. Julkisen rahoituksen lisäksi on perusteltua selvittää yksityisen rahoituksen ja luotettavien hiilimarkkinamekanismien mahdollisuuksia siten, että päästövähennysten lisäisyys, pysyvyys ja todentaminen varmistetaan. Tässä yhteydessä tärkeäksi tavoitteeksi nousee vettämisen pinta-alojen ja onnistumisen todentamiseen tarvittavan seurantajärjestelmän kehittäminen.

Kaiken kaikkiaan Ilmastovuosikertomus antaa laajan ja ajantasaisen kuvan maatalouden päästökehityksestä ja hillintätoimien etenemisestä. Jatkossa on tarpeen tuoda nykyistä selvemmin esiin ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen yhteishyötyjä sekä toimien toimeenpanon, rahoituksen ja

vaikutusten seurannan tilannetta.

2. Maankäyttösektorin ilmastotoimet

Ilmastovuosikertomuksessa kuvataan maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman (MISU) toimien toimeenpanoa, puuston kasvun ja metsien hiilinielujen vahvistamisen toimenpidepaketin toimeenpanoa sekä kasvihuonekaasuinventaarion ja seurannan kehittämistä. Tilannekuvan perusteella jää kuitenkin epäselväksi, miten toimeenpantujen ja suunniteltujen toimien yhteisvaikutus riittää vastaamaan maankäyttösektorin tosiasialliseen nettopäästöön, vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteeseen ja LULUCF-asetuksen kauden 2026–2030 velvoitteeseen.

Taulukon 9 mukaan MISU:n monet keskeiset politiikkatoimet on toimeenpantu, mutta arvio niiden yhteenlasketusta päästövähennysvaikutuksesta on kuitenkin vain noin 1 Mt CO_2-ekv. MISU perustui jo valmistuessaan (vuonna 2022) osittain vanhentuneeseen tietopohjaan ja suunnitelman 3 Mt CO_2-ekv. lisäinen päästövähennystavoite on alusta lähtien ollut riittämätön Suomen hiilineutraaliustavoitteen ja EU:n ilmastovelvoitteiden saavuttamiseksi. Tilannetta on edelleen heikentänyt se, että kaikkia suunniteltuja toimia ei ole täysimääräisesti toimeenpantu rahoituksen ja vaikuttavien ohjauskeinojen puuttuessa.

Erityistä huomiota tulisi kiinnittää kustannustehokkaiden toimien toteuttamiseen. Esimerkiksi turvemaapeltojen viljelyä korotetulla vedenpinnalla on edistetty vain rajallisesti, vaikka kyseessä on hyvin tunnettu, kustannustehokas päästövähennyskeino. Ilmastopolitiikan tavoitteiden, käytettävissä olevien keinojen ja niiden rahoituksen välistä tasapainoa tulisi seurata nykyistä järjestelmällisemmin. Turvepeltojen ja muiden ojitettujen turvemaiden vettämisen osalta olisi tärkeää Ilmastovuosikertomuksessa myös arvioida ennallistamisasetuksen toimeenpanon ja ilmastotoimien yhteishyödyt ja se, miten ne voidaan ennallistamisasetuksen toimeenpanoa suunnitellessa ja toteuttaessa varmistaa.

Kertomuksessa todetaan perustellusti, että maankäyttösektorin päästö- ja nieluarviot ovat epävarmempia kuin muilla sektoreilla. Lisäksi kaikkien politiikkatoimien toteutumista ja vaikutuksia ei nykyisin pystytä seuraamaan riittävällä tarkkuudella. Erityisesti turvemaiden päästövähennystoimien seurannan kehittäminen on tärkeää. Turvepeltojen ja suonpohjien vettämisen yleistyessä tarvitaan ajantasaiset tiedot paitsi vetettyjen alueiden pinta-aloista myös vettämisen onnistumisesta, jotta kasvihuonekaasuinventaario voi luotettavasti raportoida toimien ilmastovaikutukset.

3. EU:n LULUCF-velvoitteiden ja kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen

EU:n LULUCF-velvoitteiden tarkastelussa on tärkeää erottaa velvoitekaudet 2021–2025 ja 2026–2030. Ensimmäisen velvoitekauden laskennalliseen tulokseen vaikuttaa olennaisesti hoidetun metsämaan vertailutasoon tehtävä tekninen korjaus eli vertailutasolaskennan päivittäminen. Päivitettyä vertailutasoa käyttäen Suomi näyttää olevan huomattavasti lähempänä kauden 2021–2025 velvoitteen täyttymistä kuin alkuperäistä vertailutasoa käyttäen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että metsien tai maankäyttösektorin päästö- ja nielukehitys olisi aikaisempaa arviota myönteisempi tai muiden ilmastotavoitteiden kannalta

riittävä. Kaudella 2026–2030 velvoite perustuu kasvihuonekaasuinventaarion mukaisiin päästöihin ja poistumiin. Nykyisen tiedon perusteella velvoitteen saavuttaminen on epävarmaa ja edellyttää merkittäviä lisätoimia.

Metsien hiilinielun kehitykseen vaikuttaa ratkaisevasti puuston kasvun ja poistuman välinen erotus. Siksi metsien kasvua vahvistavien toimien ohella myös hakkuukertymän kehitys on otettava avoimesti huomioon, kun arvioidaan hiilineutraaliustavoitteen ja EU-velvoitteiden saavuttamista. Metsien tarjoamien luonnollisten nielujen vahvistamisen keinot ja kustannukset tulisi tuoda kertomuksessa nykyistä näkyvämmin esiin. Teknologisten hiilenpoistojen kehittäminen on pitkällä aikavälillä tärkeää, mutta lähitulevaisuuden ilmastotavoitteiden saavuttaminen vaatii konkreettisia toimia maaperäpäästöjen vähentämiseksi ja metsien hiilitaseen vahvistamiseksi.

Metsien käyttöön vaikuttavien toimien arvioinnissa on ilmastovaikutusten lisäksi huomioitava vaikutukset metsäteollisuuden tuotantoon, aluetalouteen, luonnon monimuotoisuuteen ja puupohjaisten tuotteiden ja energian tuotantoon. Tämä ei kuitenkaan poista tarvetta tarkastella hakkuutasojen vaikutusta hiilinieluihin yhtenä keskeisenä ilmastopolitiikan muuttujana.

Ilmastopolitiikan kustannustehokkuus on nostettu Ilmastovuosikertomuksen vaihtuvaksi teemaksi. Kertomuksen mukaan monet maankäyttösektorin toimet, kuten turvepeltojen pohjaveden pinnan nostaminen, ovat kustannustehokkaita. Tämä korostaa näiden toimien toimeenpanon tärkeyttä. Samalla olisi tärkeää arvioida nykyistä avoimemmin, ovatko käytössä olevat toimet riittäviä suhteessa vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteeseen ja vuosien 2026–2030 LULUCF-velvoitteisiin. Jos kustannustehokkaimpia maankäyttösektorin toimia ei saada toteutettua riittävän laajasti, korostuvat nieluihin vaikuttavien muiden tekijöiden, kuten hakkuutasojen, merkitys hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luonnonvarakeskus pitää Ilmastovuosikertomusta 2026 pääosin selkeänä ja ajantasaisena kuvauksena Suomen päästö- ja nielukehityksestä. Kertomus tuo perustellusti esiin, miten hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen edellyttää merkittäviä lisätoimia erityisesti maankäyttösektorilla. Maatalouden taakanjakosektorin päästöt ovat pysyneet pitkään suhteellisen vakaina, mutta vähenivät kasvihuonekaasuinventaarion pikaennakkotietojen mukaan vuonna 2025 eläinmäärien laskun seurauksena. Vaikka metsien vertailutason päivitys todennäköisesti helpottaa kauden 2021–2025 LULUCF-velvoitteen saavuttamista, maankäyttösektorin päästö- ja nielukehitys säilyy merkittävänä haasteena kansalliselle hiilineutraaliustavoitteelle ja kauden 2026–2030 velvoitteen saavuttamiselle. Turvemaiden päästöjä vähentäviä ja metsien hiilinieluja vahvistavia toimia on tehostettava. Samalla on varmistettava toimien riittävä rahoitus, toimeenpano ja vaikutusten seuranta. Teknologiset hiilenpoistot täydentävät näitä toimia, mutta eivät lähitulevaisuudessa pysty keskeisenä ilmastotoimena korvaamaan luonnollisten nielujen vahvistamista.

Jani Lehto

Johtaja, Biotalous ja ympäristö

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 02.10.2026 klo 08:56:56.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Juha Mikola
Juha Mikola, Tarja Silfver, Jyrki Aakkula, Kristiina Lång

Liitteet:

Tiedoksi: